

**Vabariigi Valitsuse korralduse
„Nõusolek maavara geoloogilise uuringu loa andmiseks Tõdva uuringuruumis“
eelnou seletuskiri**

1. Sissejuhatus

Vabariigi Valitsuse korraldusega „Nõusolek maavara geoloogilise uuringu loa andmiseks Tõdva uuringuruumis“ annab Vabariigi Valitsus nõusoleku geoloogilise uuringu loa (edaspidi *uuringuloa*) andmiseks AS-le Tariston Tõdva uuringuruumis. AS Tariston taotleb uuringuluba tarbevaru tasemel liiva ja kruusa uurimiseks Tõdva uuringuruumis.

Korraldus võetakse vastu, sest Saku Vallavolikogu 21.11.2019 Keskkonnaametile esitatud seisukoha kohaselt ei ole Saku vald nõus Tõdva uuringuruumis uuringuloa andmisega, kuid Vabariigi Valitsus leiab, et uuringuloa andmiseks on ülekaalukas riigi huvi. Kohaliku omavalitsuse üksuse vastuseisu puhul on võimalik uuringuluba anda vaid Vabariigi Valitsuse nõusolekul ja ülekaaluka riigi huvi olemasolu korral.

Eelnõu ja seletuskirja koostas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi *MKM*) maavarade osakonna nõunik Kaur Kõue (tel. 625 6338; kaur.koue@mkm.ee) ja õiguslikke ettepanekuid tegi MKM-i õigusosakonna õigusnõunik Kaia Läänemets.

Uuringuloa menetlust puudutavad dokumendid on kättesaadavad digitaalselt Keskkonnaameti dokumendiregistris aadressil <https://adr.envir.ee/> ja keskkonnaotsuste infosüsteemist KOTKAS aadressil <https://kotkas.envir.ee/>.

2. Eelnõu koostamise eesmärk

Maapõueseaduse (edaspidi *MaaPS*) § 35 lg 1 p 10 kohaselt keeldutakse uuringuloa andmisest, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega. Sama paragrahvi lg 3 kohaselt, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus uuringuloa andmisega, võib loa andja taotleja ettepanekul taotleda loa andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt. Vabariigi Valitsus annab loa andmiseks nõusoleku, kui selleks on ülekaalukas riigi huvi.

Seega tulenevalt maapõueseaduse regulatsioonist ei ole võimalik uuringuluba anda Vabariigi Valitsuse nõusolekuta, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole loa andmisega nõustunud.

Maapõueseaduse nimetatud sätted võivad riivata kohaliku omavalitsuse üksuse enesekorraldusõigust ruumilise planeerimise valdkonnas, kuid nende sätete eesmärgiks on tagada, et riigil oleks lõpliku otsuse tegemise õigus maavarade uurimist ja kaevandamist kui rahvusliku rikkuse säästlikku kasutamist puudutavates küsimustes. Maapõueseaduse regulatsiooni abil välditakse maavarade osas lõpliku otsustusõiguse kandumist riigiorganilt kohaliku omavalitsuse üksusele, kes ei arvesta riigi kui terviku, vaid üksnes konkreetse omavalitsuse huvidega.

Kohaliku omavalitsuse üksused esindavad avalikku huvi, mis võib kattuda riigi huviga. Samas on omavalitsuse üksustel ka oma spetsiifiline kohalikust kogukonnast võrsuv avalik huvi, mis võib vastanduda riigi huvile. Antud juhul on tegemist viimase variandiga. Sellises olukorras

aitab konflikti ületada, kui riigil on õigus langetada maavarade uurimise ja kasutamise kohta lõplik otsus.

Eelnõukohase korralduse andmise eesmärgiks on anda nõusolek uuringuloo andmiseks AS-le Tariston Tõdva uuringuruumis. Korralduse eelnõus on pikemalt käsitletud Saku valla ja kohalike elanike seisukohti ning riigi vastuväiteid neile. Korralduses on käsitletud põhjalikult ka riigi huvi lähtuvalt maavarade uurimise vajalikkusest ja põhjendatusest, maapõue säästlikust ja majanduslikult otstarbekast kasutamisest ning varustuskindluse aspektist.

3. Eelnõu sisu

Esmalt antakse kronoloogiline ülevaade uuringuloo haldusmenetluse käigust. Haldusmenetluse tulemusel on Keskkonnaamet leidnud, et puuduvad muud alused uuringuloo andmisest keeldumiseks, kui kohaliku omavalitsuse üksuse vastuseis. MKM valmistas ette Vabariigi Valitsuselt uuringuloo andmiseks nõusoleku küsimise korralduse, kuna AS Tariston tegi 30.12.2019 ettepaneku taotleda uuringuloo andmise nõusolekut Vabariigi Valitsuselt.

Seejärel selgitatakse korralduse vastuvõtmise õiguslikke aluseid ja tuuakse välja kaalutlused otsuse tegemisel. Esmalt antakse ülevaade kohaliku omavalitsuse üksuse ja kohalike elanike seisukohtadest, millega põhjendatakse uuringuloo andmisega mittenõustumist. Seisukohtadest nähtuvalt on Saku vald ja kohalikud elanikud vastu uuringuloo andmisele peamiselt põhjusel, et võimalik kaevandamistegevus kahjustaks kohalike elanike elukeskkonda ja piirkonna rohelist võrgustikku. Seejärel on välja toodud riigi vastuväited Saku valla ja kohalike elanike seisukohtadele. Antud juhul ei ole tegemist kaevandamisloa taotlusega, vaid uuringuloo taotlusega. MKM-i hinnangul ei kahjusta geoloogiline uuring kohalike elanike elukeskkonda ega ka piirkonna rohelist võrgustikku. Geoloogiline uuring on lühiajaline tegevus, mille välitööd kestavad mõned päevad ja ümbrus korrastatakse uuringueelsesesse seisukorda. Geoloogilise uuringu puhul on kohaliku kogukonna huvide riive ja keskkonnamõju vähene, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad vähe aega.

Edasi käsitletakse esmalt riigi huvi maapõue valdkonnas laiemalt. Selle alusel on võimalik ka sisustada riigi huvi konkreetsetes uuringuruumis uuringuloo andmiseks.

Maapõue valdkond on jagatud Keskkonnaministeeriumi (edaspidi *KeM*) ja MKM-i vahel. MKM-i valitsemisalasse kuulub Vabariigi Valitsuse seaduse (edaspidi *VVS*) § 63 lg 1 kohaselt riigi majanduspoliitika väljatöötamine ning elluviimine maapõueressursside, ehituse ja transpordi valdkonnas. Sinna hulka kuulub ka riiklikult tähtsate taristuobjektide ehitus ja korrashoid ning sellel eesmärgil ehitusmaavarade tulevikuvajaduste prognoosimine. KeM-i valitsemisalasse kuulub VVS § 61 lg 1 kohaselt muuhulgas riigi keskkonna- ja looduskaitse korraldamine, loodusvarade kasutamise kaitse, taastootmise ja arvestamise korraldamine. Nende ülesannete hulka kuulub ka maapõue säästliku ja otstarbeka kasutamise planeerimine ja elluviimine.

VVS muutmise seaduse eelnõu võeti vastu Riigikogus 17.06.2020. Maapõuevaldkonna koordineerimise struktuuri korrastamine ja vastutusvaldkondade täpsem paikapanek andis MKM-ile mandaadi sotsiaalmajanduslikult põhjendatud riikliku huvi määratlemisel nii maapõue uurimistegevuse suunamisel kui olemasolevate geoloogilise uuringu ja maavarade kaevandamise lubade taotluste menetlusprotsesse silmas pidades.

Riigi huvi hindamisel konkreetse juhtumi põhiselt lähtutakse muuhulgas KeM-i ja MKM-i arvamusest. MaaPS § 35 lg 4 kohaselt võib loa andja keelduda Vabariigi Valitsuse nõusoleku taotlemisest, kui valdkonna eest vastutava ministri hinnangul loa andmiseks riigi huvi ilmselgelt puudub. KeM ja MKM on asunud seisukohale, et geoloogilise uuringu tegemine Tõdva uuringuruumis on vajalik, sest annab riigile maavarade kvaliteedi ja koguste seisukohalt olulist informatsiooni. Lisaks on oluline, et Tõdva uuringuruum asub kavandatavaid ehitusobjekte arvestades soodsas asukohas.

Korralduses on käsitletud põhjalikumalt KeM-i ja MKM-i seisukohti, kaalutakse omavahel riigi huvi ja kohaliku kogukonna huvi ning põhjendatakse riigi huvi ülekaalukust.

Kaalumise tulemusel selgub, et uuringuloa andmiseks on olemas ülekaalukas riigi huvi. Saku vald ja kohalikud elanikud on põhjendanud oma seisukohti peamiselt asjaoluga, et ollakse vastu kaevandamisele. Kaevandamine ei ole aga samastatav geoloogilise uuringu läbiviimisega. Geoloogilise uuringu puhul on kohaliku kogukonna huvide riive ja keskkonnamõju vähene, kuna tööd on väikesemahulised ja kestavad vähe aega. Uuringuloa andmine Tõdva uuringuruumis geoloogilise uuringu läbiviimiseks on riigi huvi aspektist põhjendatud, sest geoloogilise uuringu tegemine annab riigile maavarade kvaliteedi ja koguste seisukohalt olulist informatsiooni ning uuringuruum paikneb kavandatavaid raudtee ja tee-ehituslikke projekte ning maavara veokauguseid arvestades soodsas asukohas. Ülekaalukas riigi huvi on koguda ehitusmaavarade olemasolu kohta infot asukohtades, mis paiknevad nende ehitusobjektide läheduses, mille ehitamiseks konkreetset maavara vajatakse.

Oluline on samuti see, et Tõdva uuringuruum ei asu riigikaitselise ehitise maa-alal või selle piiranguvööndis, kinnismälestisel, muinsuskaitsealal või selle kaitsevööndis. Uuringuruum ei asu tiheasustusalal. Samuti ei asu uuringuruum Natura 2000 võrgustiku alal ega looduskaitsealal.

Geoloogilise uuringu majandusliku ja sotsiaalse mõjuna mõistetakse maavara uurimisega otseselt või kaudselt kaasnevat mõju tervikuna kogu ühiskonnale. Mõju sihtrühmadeks on ennekõike mõjupiirkonna elanikud, ettevõtted ja kohaliku omavalitsuse üksus. Kuna geoloogilise uuringu puhul läbiviidavad tööd on väikesemahulised ja lühiajalised, siis geoloogilisel uuringul majanduslikud ja sotsiaalsed mõjud puuduvad. Makse (füüsilise isiku ja ettevõtte tulumaks) ei laeku, sest uuring selle tegijatele majanduslikku tulu ei too.

Kuna geoloogilise uuringu puhul läbiviidavad tööd on väikesemahulised ja lühiajalised, siis geoloogilise uuringuga ei kaasne ka olulist keskkonnamõju.

Järgnevalt on korralduse resolutiivosa, millega otsustatakse anda Vabariigi Valitsuse nõusolek Tõdva uuringuruumis uuringuloa andmisele.

Seejärel esitatakse vaidlustamisviide ning lõpuks isikud ja asutused, kellele korraldus teatavaks tehakse.

4. Korralduse mõju ja selle rakendamiseks vajalikud kulutused

Korralduse vastuvõtmisel saab Keskkonnaamet otsustada uuringuloa andmise üle Tõdva uuringuruumis.

Korralduse vastuvõtmisega ei kaasne täiendavaid rahalisi kulutusi.

5. Korralduse kooskõlastamine

Korralduse eelnõu ja seletuskiri saadetakse arvamuse avaldamiseks Saku vallale, AS-le Tariston, Keskkonnaministeeriumile, Rahandusministeeriumile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Transpordiametile, osäühingule Rail Baltic Estonia, MTÜ-le Kodukoht Kiisa ning samuti taotletava alaga piirnevate kinnistute omanikele.

6. Korralduse jõustumine

Korraldus jõustub üldises korras.

(allkirjastatud digitaalselt)

Riina Sikkut
majandus- ja taristuminister